

BIBLIOTECA
FVNDATIVNEI
VNIVERSITARE
CAROL I.

Nr. Inv. 4061. - 11520 B.

Secțiunea XXI

Raftul K

In. 4061

pe 8276986

DIMITRIE C. OLLANESCU

ROMÂNIA

LA

EXPOZIȚIUNEA UNIVERSALĂ DIN PARIS

1900

CONFERINȚĂ ȚINUTĂ LA ACADEMIA ROMÂNĂ
ÎN ȘEDINȚA DE LA 11 MAI 1901

= C 106796 =

BUCUREȘCI

—
IMPRIMERIA STATULUI

1901

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

COTA

85 548 varia

9/953

RC 71/07

B.C.U. Bucuresti

C106796

Domnilor Colegi,

Expozițiunile sunt de origină relativ modernă. Ele au fost instituite, mai întâi, în Franța în veacul al XVII-lea și s'au mărginit multă vreme la artele frumoase; căci, pe când cultura artelor era concentrată în Paris, producțiunea industrială era respinsă în toate provinciile și ar fi fost aproape cu neputință de a convoca la un concurs general pe fabricanții și meseriașii de pe atunci.

În adevăr, distanțele, reaua stare și nesiguranța drumurilor, neîndestularea mijloacelor de transport, piedicile și neajunsurile de tot felul, ce puteau să întimpine oamenii și chiar lucrurile în lungile călătorii, ar fi zădărnicit o asemenea întreprindere. De altfel, în Franța, avântul industriei era stăpinit de numeroasele bresle, jurande și corporațiuni, de privilegiile excluzive ale unor persoane, ale unor companii, ale unor comunități, care, fie pentru fabricațiune, fie pentru vinzare, fie pentru transport, izolau — ca și vămile interne — o provincie de alta, făcând relațiunile comerciale dintre dinesele tot atât de anevoioase ca și cu țările străine ¹⁾.

Revoluțiunea suprimând însă corporațiunile și privilegiile,

¹⁾ A. Picard. — Rapport général sur l'Exposition Universelle de 1889.

și proclamând libertatea comerțului și a industriei, spiritul de întreprinderi luă desvoltare, metodele de fabricațiune se îmbunătățiră, atelierile și manufacturile se înmulțiră. De aceea, îndată ce pacea fu restabilită, guvernul francez organizează o expozițiune publică anuală, care trebuia să coincidă cu aniversarea fundării Republicii.

Prima expozițiune avu dar loc în Septembrie 1798. Ea fu instalată în niște construcțiuni clădite în pripă pe câmpul lui Marte și puse gratis la dispozițiune expozanților. Ținu trei zile și avu 110 expozanți, dintre care 31 fură recompensați. De atunci expozițiile se înmulțiră atât în Franca cât și în alte State.

A doua expoziție industrială se deschise la 1801 în Curtea Luvrului, ținu șase zile și avu 220 de expozanți; a treia avu 540 din 73 de departamente, ear la 1806 Împăratul Napoleon inaugură o alta pe esplanada Invalizilor, care dură 24 de zile și întruni 1422 de concurenți, regulând ca de aci înainte expozițiile să se țină la fiecare trei ani, pentru a da noilor descoperiri timp convenit de a se produce și a se desfășura în toată deplinătatea. Războaile împedică însă realizarea acestei dorinți, așa că Ludovic XVIII ordonă deschiderea unei expozițiuni în sălile Luvrului la 1819, la care luară parte 1662 de producători și, pentru prima dată, se recompensară, pe lângă industriași și învățații, inginerii, maestrii și simplii lucrători, care contribuise la propășirea industriei.

Expozițiile se ținură apoi aproape regulat din cinci în cinci ani, până la prima mare expoziție din 1849, care ținu șase luni, întruni 4.532 de expozanți și admise — atunci întâi — într'o largă măsură și agricultura la concurs, pe lângă celelalte ramuri de produțiune.

Cadrul acestor concursuri între industrii ale aceleiași țări părea însă prea strimt, pentru satisfacerea activității și răsplata meritului și a muncii. Încă de la 1833 Boucher de Perthes, Președintele societății de emulațiune din Abbeville, întreba »pentru ce nu se deschid sălile expoziției Englezilor, »Belgienilor, Germanilor, Elvețienilor? Ce frumoasă și ce »bogată ar fi o expoziție europeană! Ce comoară de învățăminte ar fi ea pentru toată lumea? ...«

La Mayența în 1842, la Berlin la 1844 se ținură expozițiuni cu participarea tuturor Statelor Germane; iar la 1849 organizatorii expoziției din Birmingham invitară națiunile străine să ia parte la dinsa, dar nici una nu răspunse.

Întăia expozițiune internațională se deschise la Londra la 1 Maiu 1851, în Cristal Palace și ținu 5 luni. Numărul expozanților fu de 17.000, dintre care: 9.730 pentru Anglia, 1.760 pentru Franța, 136 pentru Zollverein, 750 Austria, 560 Statele-Unite, 510 Belgia și prisosul pentru celelalte State. Se distribuiră 5.187 de recompense de către juriul internațional compus din 314 membri, jumătate Englezi și jumătate străini. Numărul vizitatorilor se urcă la 6 milioane.

Franța se grăbi să imiteze acest bun exemplu și la 1 Maiu 1855 deschise, în Palatul industriei din câmpii Elysei și în alte cinci anexe, o expoziție universală internațională, care întruni 23.954 de expozanți, dintre care 2.175 pentru artele frumoase, ținu 6 luni și costă 12.000.000 de franci.

Impulsiunea era dată.

Anglia organiză o nouă expozițiune de același fel la 1862, iar la 1867 Franța invită pe toate națiunile și pe toți Suveranii lumii să ia parte și să viziteze marea sa Expozițiune Universală, la care fu reprezentată *pentru întâia oară și România* în mod oficial. Puțini dintre noi își mai aduc poate aminte de splendoarea și măreția palatelor și serbărilor, de frumusețea și bogăția produselor și obiectelor expuse și de entuziasmul ce coprinsese pe francezi, mindri de simpatia și de curtenirea ce întimpinau din partea tuturor și pe care vai! le-au plătit atât de scump după trei ani!

Expozițiunea aceasta se desfășura pe 687.000 m. p., având 52.000 de expozanți, dintre care 15.969 Francezi, 6.077 englezi, 4.946 turci, 4.140 italieni, 2.648 spanioli, 2.489 germani de nord, 2.044 austriaci, 1.918 belgieni, 1.883 portughezi, 1.414 ruși, 1.339 brazilieni, 1.085 suedezi și norvegieni, 1.061 Români, 1.006 elvețieni, etc. etc. Totalul intrărilor fu de 11.000.000, al cheltuelilor de 26.257.000 franci și al deficitului de 2.816.000 franci.

Comisarul general al acestei Expozițiuni, D. Le Play semnalează, în raportul său general, gravele inconveniente ce pre-

zintaă aceste expozițiuni universale internaționale, după care lumea își perduse capul...

Obligațiunea de a deschide pentru fiecă nouă solemnităte o arenă mai vastă emulațiunii popoarelor; lipsa de timp pentru pregătirea îndestulătoare a unor astfel de întreprinderi; durată prea scurtă a expozițiunilor față de cheltuelile angajate; neputința pentru oamenii de studiu de a examina cu deamănuntul mulțimea obiectelor expuse, ce i-ar putea interesa..., așa că scopul învățămîntului și al perfectibilității prin comparațiune era cu totul nul... D. Le Play, un foarte distins economist, propunea înlocuirea expozițiunilor temporale cu expozițiuni permanente de două categorii: 1) Expozițiuni universale, instalate în afară de marile centre de populațiune, adică *muzee generale*, și 2) Expozițiuni restrinse instalate în capitale, sau *muzee comerciale*. Pe aceste din urmă le prefera, făcând dintr'însele: a) Expozițiuni geografice permanente, care să pună în evidență produsele naturale ale pămîntului din diferite țări, rasele, deprinderile caracteristice a populațiunilor, produsele comerciale esențiale, recomandabile pentru folosința lor, modul cel mai bun de fabricațiune și efinătatea lor; b) Concursuri parțiale internaționale; c) Saloane de conversație, de lectură și de conferințe pentru fiecare țară în parte. Cu toată dreptatea și folosul practic al acestor observațiuni, Expozițiunile universale internaționale căpătară însă din ce în cemaî mulți partizani.

În adevăr, cele deschise la Londra în 1871, 72, 73 și 74 reușiră în mod strălucit, iar cea de la Viena din 1873, unde pentru prima oară se dete o parte largă învățămîntului și educațiunii, deteră dreptate celor ce combăteau părerile D-lui Le Play.

Austria făcuse mari jertfe. Consacrare expozițiunii, care se întindea în Prater pe 1.834.000 m. p., o sumă de 58.449.000 franci, însă din cauza epidemiei de choleră, și mai ales a formidabilului Krach, care izbucni atunci, expoziția de altfel întrutot strălucită, nu avu decât 7.255.000 de vizitatori, lăsând un deficit de 48 milioane, pe care 'l acoperi integral Statul.

România a luat parte oficială la această expozițiune și a avut un frumos succes!

După trei ani, la 1876, Statele-Unite sărbătoriră aniversarea independenței lor, organizând la Philadelphia o Expozițiune universală internațională, care întruni 27.000 de expozanți. La 1878 Expoziție universală la Paris, cu 52.835 de expozanți, 55 milioane cheltueli și 31.700.000 franci deficit. România prinsă în războiul independenței nu luă parte la această adunare internațională, care, cu tot deficitul, fu foarte strălucită și îndemnă pe Australia să organizeze la Sydney în 1879, la Melbourne în 1880, pe Olanda la Amsterdam în 1883, pe Belgia la Anvers la 1885, pe Rusia la Moscova și pe Spania la Barcelona, concursurile universale care făceau de acum parte din viața și activitatea cea mai rodnică a popoarelor.

La 1889, Franția, care adoptase periodicitatea de 11 ani pentru expozițiile sale, vroi să sărbătorească aniversarea luării Bastiliei, invitând popoarele lumii la un nou concurs internațional.

Se alese câmpul lui Marte și Trocadéro, ca loc al expoziției, pe lângă care se mai adăogară le Quai d'Orsay, l'Esplanade des Invalides și Palatul industriei, adică în tot 958.572 m. p. Statele monarchice nu voriră să ia oficial parte la această manifestațiune națională franceză, deși cele mai multe și România cu dînsele fură reprezentate prin comitete de inițiativă privată. Cu toate acestea, succesul expoziției fu foarte mare. Numărul expozanților fu de 61.722, dintre care 33.937 francezi și restul străini; iar cel al vizitatorilor de 32.500.000, cel mai ridicat decât al tuturor celorlalte expoziții.

La 1891 Rusia organiză la Moscova o expoziție națională, la care Franța luă o parte însemnată; la 1893 Chicago celebră centenarul descoperirii Americii, instituind o Expoziție universală internațională, care fu foarte strălucită. Urmară apoi expozițiunile din Berlin (Gewerbe Ausstellung), expoziție națională germană, și cea a milenarului din Buda-Pesta, la care se zice că am fi fost și noi reprezentați, cu deasila, prin cele mai uricioase și mai proaste obiecte industriale și cele mai mohorite și mai de rind produse agricole! Vecini de treabă!...

Expoziția din Bruxelles de la 1897, la care am luat parte

cu produsele Regiei monopolurilor și câteva țesături și vestimente naționale, expuse în mare parte de Societatea Furnica, fu aproape cea mai importantă dintre toate câte se ținură, cam în același timp, la Lyon, Marsilia, Amsterdam și din nou la Barcelona.

În Franța, dragostea pentru expozițiuni, — la manie de faire du beau — cum zicea Sarcey, împărți, îndată după marele succes din 1889, spiritele în două tabere. Unele, dezvoltând argumentările D-lui Le Play, susțineau că aceste intriniri monstre luaseră astfel de proporțiuni că era cu neputință de a trage dintr'insele învățăminte de folos și că ar fi mai prielnic de a se organiza expoziții internaționale restrinse la un anumit fel sau număr de produse. Altele, încurajate de strălucirea tuturor expozițiilor anterioare și mai virtos de prosperitatea multor ramure de negoț, în timpul și cu prilejul lor, insistau pe lângă guvern de a sărbători ultimul an al secolului al XIX-lea și zorile veacului XX, prin organizarea în Paris a unei expozițiuni mai vaste și mai somptuoase decât cea de la 1889.

Tabăra din urmă triumfă și deci se luă hotărârea de a convoca popoarele lumii la o expozițiune universală în anul 1900. De astădată toate Statele, fără osebire, cele monarhice ca cele republicane, cele europene ca cele din alte continente, fură în mod oficial reprezentate la superba sărbătoare, care fu o adevărată apoteoză a geniului omenesc!

În adevăr, din patru colțuri ale lumii, tot ce era mai distins prin puterea talentului, a spiritului și a activității, reprezentanții cei mai iluștri ai politicei, cu cei mai celebri învățați, fură ca într'un mănunchi strinși la olaltă pentru glorificarea muncii și a meritului și pentru legătura tot mai frățească a relațiunilor dintre popoare și îndrumarea lor către idealul suprem al solidarității comune, pentru rodnică statornicie a păcii!.....

Când România fu invitată de guvernul republicei franceze să ia parte la Expoziția universală din 1900, stătu câtva timp la îndoială, chibzuind dacă avea vre-un avantajiu de a răspunde la această invitațiune.

Căci, dacă o expoziție universală este un *concurs* deschis între diversele națiuni ale lumii, la care fiecare trebuie să prezinte aceea ce produce mai perfect, în cele atât de felurite ramuri ale industriei și unde recompensele sunt acordate acelor ce au atins cel mai înalt grad al desăvârșirii, era evident că România nu avea ce să caute acolo. Într'o asemenea luptă ea era invinsă dinainte și ar fi fost o naivitate din parte-î de a se măsura cu marele State industriale.

Dacă, însă, o expoziție universală este *un fel de muzeu timp rar*, în care fiecare națiune vine să arate celorlalte produsele sale de tot felul, bogăția sa economică, dezvoltarea sa industrială și starea sa de civilizațiune, în acel moment al istoriei sale, în acest caz România putea și așa zice chiar că era dator să primească invitarea ce i se adresa. Da, era dator să-și poziționeze și considerațiunii de care se bucură în răsăritul Europei, de a nu scăpa prilejul ce i se oferea, pentru a arăta națiunilor adunate la Paris, — la sfârșitul veacului în care ea își recucerise independența, — progresele ce săvârșise în timp de 50 de ani în toate ramurile activității omenești!

A primit și a făcut bine, căci un succes, fără pereche până acum la noi, pe câmpul pacinic al muncii, i-a încununat silințele și vrednicia și i-a resplătit sper, jertfele de tot felul ce și-a impus pentru aceasta.

Dar a făcut bine și din alt punct de vedere!

Nu trebuie să ne facem iluziuni Domnilor! Dacă sunt câțiva oameni politici cari se interesează despre mersul treburilor noastre de Stat; dacă unii oameni de afaceri se ocupă de dezvoltarea noastră industrială, de mijloacele noastre de trai și de puterile noastre economice — cealaltă lume habar n'are de noi.

Nevoile, silințele, aspirațiunile noastre — dacă întâmplător nu intră în cadrul combinațiunilor sa în mersul evenimentelor internaționale, — sunt literă moartă pentru dînsa. Am fost fericit — cu prilejul unei conferinți ce am ținut la Paris, în seara de 1 Iunie anul trecut, în sinul Societății de istorie

diplomatică a Franciei — de a protesta în potriva unei asemenea stări de lucruri — nepăsare sau ignoranță — ce ne măhnește adinc pe noi Români, cei atât de primitivi, de îngăduitori și de generoși cu toți străinii.

Și vorbeam înaintea unui auditoriu cult și luminat, înaintea a șapte Ambasadori și Miniștri plenipotențiară străini, a mai multor membri ai Academiei franceze și ai Institutului, care mi-au dat dreptate, acoperind cu aplauze protestațiunile mele!

De altfel e și lucru de nesuferit, când în marile centruri europene ești silit să dai lămuriri și amănunte despre neamul tău și despre țara ta, acelora care prin pozițiunea orî prin caracterul și îndeletnicirea lor ar trebui să fie în curent — ca lucruri elementare — cu dinsele.

Oare prezidentul Grévy nu ne confunda — vorbind lui Alecsandri — cu Rumelia orientală, și răposatul Ministru președinte Tirard nu m'a întrebat pe mine: »dacă, pentru a merge în România, trebuie să treci prin București?« Oare geografia lui Elysée Reclus nu tratează Țara românească ca pe un fel de pašalic turcesc, și o altă geografie foarte răspîdită în școalele Franciei, și editată de unul dintre cei mai mari librari din Paris în 1898, nu zice, vorbind de noi: »La Roumanie est un pays qui produit beaucoup de blé«, și nimic mai mult!?... Vrea să zică, dacă de aproape 50 de ani suntem o nație de sine stătătoare, care și-a cucerit, sub conducerea unui viteaz căpitan, neatirnarea pe câmpul de bătae, dacă trăim sub un regim de libertate mai larg și mai generos decât al unei republici și sub ocărnuirea celui mai înțelept rege am săvîrșit, pe toate tărîmurile vieții publice progrese în 30 de ani, cât alții în trei veacuri, atâta de puțin trag toate acestea în cumpăna altora că pot — fără de nici un scrupul — să le treacă sub tăcere, sau să le necunoască, mărginindu-se a spune — ca un lucru prea de ajuns pentru noi — că România produce mult grîu, orî că Bucureștii sunt un port pe Dunăre, cum anunța într'o telegramă de astă earnă ziarul »Le Siècle«, sau că, personagiî din societatea aleasă să te întrebe — cum ne-au întrebat — dacă suntem slavî orî ungurî și dacă umblăm în țară îmbrăcați tot cu haine ca cele ce purtam în Paris?!

Dar noi ridem de astfel de lucruri, mulțumindu-ne a zice : „Francezii nu știu geografia“ și urmăm a nu face nimic pentru a-î sili s'o cunoască pe a noastră.

Și nu sunt numai francezii în cazul acesta, sunt toate celelalte popoare — cu osebirea vecinilor, care ne cunosc poate prea bine!..... Și dacă lucrul stă astfel, vina întregă e numai a noastră. Da Domnilor, căci unde sunt cărțile, monografiile publicațiunile, răspindite în străinătate, care să îndemne și să atragă atențiunea lumii asupra țării noastre? Dacă ese vre-o carte vorbind despre noi—și exceptez pe cele scrise în limba română — ea e sau vre-un studiu politic sau vre-o cercetare economică ce se îndreptează către un public cu totul special și se tipărește în puține exemplare.

În alte țări, mai puțin înaintate decât noi în cultură, s'a procedat în această privire cu totul altfel. Aū publicat în toate țările, în toate limbile și sub toate formatele, felurimi de cărți, de broșuri, de articole de reviste, de articole de ziare, albumuri, hărți, itinerare, guiduri și alte asemenea care fatalmente aū silit, aū ațîțat atențiunea publică să se îndrepteze asupra-le și prin faptul profuziunii și a modicității prețului, aū intrat în mâinile tuturor, aū pătruns în toate păturile sociale străine, așa că la urma urmei acele țări suscitând interesul aū ajuns să fie cunoscute. Căci, vrînd nevrînd, numai dacă răsfoești o carte sau un album, îți rămîne ceva în minte sau în ochi din ceace ai găsit într'insele și la prilej îți pare bine că nu te-ai ostenit de geaba.

Pilda aceasta ar trebui să ne stea pururi înainte și să ne povățuiască — cel puțin de acum încolo — la datorie. Am văzut, cu prilejul Expoziției, un Vade mecum al Bosniei și Hertzegovinei, admirabil ca metodă, ca stil și ca lucrare grafică. Plin de planuri, deseneuri, peisagii, tipuri din societate și din popor, scene de năravuri sociale, legende și tradițiuni, el dedea pe scurt toate indicațiile trebuincioase oricui ar fi voit să cunoască, în mod sumar dar complect, situația, organizarea și activitatea acelor țări din vremile vechi până la sfîrșitul veacului al XIX-lea. O asemenea lucrare, dar mult mai pe larg și poate mai metodică, există pentru Ungaria. Una pe scurt, dar cu toate lămuririle trebuincioase, am pus

și eă în fruntea catalogului Expoziției noastre, tras în mii de exemplare și distribuit gratis publicului în secțiunile române.

O lucrare de același fel — dar mult mai amănunțită și înzestrată cu ilustrațiuni, cu planuri, cu hărți și cu tablouri grafice de tot felul, — trebuie făcută cât mai curînd asupra României, pe care puținii o cunosc de abia și restul nu o cunoaște de loc. Dacă cartea lui Bengler, consulul nostru dela Stuttgart, „La Roumanie en 1900“ (în franțuzește și în nemțește), ¹⁾ deși incompletă și puțin metodică, și tot a servit să îndrepteze multe greșeli în privința noastră, chiar în Germania unde am trebui să fim atît de cunoscuți, dar încă o carte făcută cu știință și voință de a ne arăta ce suntem, ce facem și ce avem, lumii — de toate neamurile și limbile — câtă lumină adevărată ar răspîndi și ce imens bine ne-ar face! Sper că raportul general asupra expoziției în care am căutat a rezuma activitatea culturală, socială și economică a țării pînă la sfîrșitul veacului al XIX-lea, va putea servi de un bun început celor care — cu mai multă competență decît mine — ar întreprinde o lucrare în acest scop. Și doar România a luat de cîteva ori parte oficială la expozițiunile universale europene.

Așa, la 1867 trimise la Paris, pe lingă rarele produse ale industriei născînde, frumoase colecțiuni de mamifere, de păsări, de pesci, de fosile și de minerale, apoi multe produse ale industriei casnice țărănești: scoarțe, stofe brodate, vestminte naționale, fire și țesături de bumbac, lână și mătase; lemne brute și lucrute, sare, piatră, păcură, blănuri, ape minerale, piei brute și tăbăcite, frînghii, cărămizi și mai ales o bogată și aleasă colecțiune de cereale — de tot felul — de vinuri, rachiuri, produse și paste alimentare și tutunuri. În galeria istoriei artelor și a muncii expuse, modelul în relief al Curții-de-Argeș, tezaurul de la Petroasa și un număr de obiecte rare, stofe, broderii, manuscrise și icoane.

Dintre cei 1.061 de expozanți, 3 și anume: guvernul român, prințul Alecu Moruzi și prințul Barbu Știrbei căpetară

¹⁾ Edițiunea germană are de titlu: „Rumänien, ein land der Zukunft“.

medalii de aur; ear 9 medalii de argint, 35 medalii de bronz și 38 mențiuni onorabile fură distribuite celorlalți. ¹⁾

Comisiunea princiară, din care făceau parte Al. Odobescu ca Comisar general, colonelul Ioan Alecsandri, comisar delegat la Paris, prințul George Sutz, comisar delegat la Iași, și D. P. S. Aurelian, comisar ajutor, având pe D-nu G. Steriade secretar și pe A. Baudry, arhitect, publică la sfârșitul lui 1868 o lucrare asupra României, care multă vreme fu, singurul izvor de informații asupra României în străinătate.

La 1873 aproape aceleași feluri de produse fură expuse de către 1.243 de români la Viena, dar într'un cadru mult mai restrins decât cel ce avusese la precedentă Expozițiune. Impresiunea fu însă mult mai mare și succesul mai pronunțat, fie că pentru întâia dată trimiteam produsele noastre în capitala Austriei, altădată adversară înfocată a regimului politic intronat la noi în 1866, fie că prezentate cu competența și dibăcia comisiunii, al cărui suflet era D-nu Aurelian, ele au dovedit, mai ales în ce privea produsele agricole, că frumusețea și valoarea lor creștea și se urca cu trecerea anilor.

În 1878, prinși în războiul cu Turcii, am declinat invitația adresată de Franța de a participa la Expozițiunea din Paris, tot cum am declinat în mod oficial și pe aceea din 1889, deși, după proclamarea independenței și ridicarea țării la Regat, regenerarea noastră socială și economică făcea cu pași mari progresele ce îndeplinise cu atâta strălucire cea politică și națională.

Totuși un comitet, în frunte cu Prințul George Bibescu, luă sarcina de a organiza Expoziția română la Paris, obținând dela guvern o subvențiune de 200.000 lei și întocmirea unei loterii de 300.000 lei pentru întîmpinarea cheltuelilor. Produsele celor 1.273 de expozanți fură instalate, cu mult gust, în trei deosebite locuri și anume în galeria industriilor pe un spațiu de 416 m. p., în cea a agriculturii pe 400 m. p. și a frumoaselor arte pe 90 m. p.. Restau-

¹⁾ Expoziția noastră din 1867 a costat 592.262 fr.

rantul român ocupa, alături de la rue du Caire 240 m. p.. Succesul nostru fu într'adevăr însemnat »mai virtos că nu »se mărginea numai la simpatiile generale ce »provocase, »nici la recompensele ce obținuse România. I se mai reserva »și un alt omagiū, cu osebire simțitor pentru dinsa, căci atin- »gea interesul său material cel mai de căpetenie: agricul- »tura«, cum se exprima Prințul Bibescu, Comisarul general, în raportul său asupra Expoziției noastre de atunci.

În adevăr, congresul internațional de grâne și făinuri pro- clamase în același timp excelența calității cerealelor ro- mâne, apreciere care se menținu dupe aceea și la Bruxelles și la Amsterdam, iar în 1900 atinse la congresul de făinuri dela Rotterdam culmea măgulirii, căci făina noastră că- pătă cea mai înaltă recompensă.

La 1889 se atribui României 278 de recompense la Paris, astfel împărțite: 2 mari premii, 24 medalii de aur, 2 de ver- meil, 65 de argint, 121 de bronz și 64 mențiuni onorabile.

În primăvara anului 1897 Franția ne invită să luăm parte la Expozițiunea din 1900. Trecuse aproape zece ani dela ultima expozițiune, în care timp România făcuse multe și mari progrese. Sub protecțiunea tratatelor sale de co- merciū și a numeroaselor avantagii acordate de legea pen- tru încurajarea industriei, fabrici de tot felul se clădise și prosperase pe pământul nostru. Țară putea acum să se în- fățișeze, în mod demn, înaintea ochilor lumii, cu produ- sele industriei sale.

»Guvernul țării—zicea în circulara sa D-1 Stolojan, Ministru pe atunci al agriculturii, comerțiului, industriei și domeniilor —a primit invitarea Republicei franceze, de a lua parte la Expoziția ce organizează la Paris pentru anul 1900. Acea ex- poziție va fi un inventar documentat de tot ce au produs mai însemnat, artele, știința și activitatea economică din întreaga lume în acest secol... Pe lângă că este o cestiune de cuvi- înță internațională de a răspunde la chemarea unei țări amice, interese politice și economice *de întâiul ordin* ne impunea datoria de a participa la această Expozițiune

În adevăr, puterea unui Stat nu stă numai în virtutea mi- litară a cetățenilor săi, ci și în puterea lor de muncă, în

forțele lor economice. Este vorba să dovedim că și pe acest tărâm am făcut progrese însemnate de când am rămas stăpîni pe politica noastră comercială și economică. E deci de *datoria* tuturor Românilor să ne dea concursul lor patriotic, pentru ca, și în această ocaziune, să mărim vaza României și să întindem bunul ei renume.

Pe lângă aceste considerațiuni de ordine morală, sunt și alte puncte de vedere, de care trebuie să ne conducem în organizarea Expoziției noastre.

Vom expune, după o metodă clară, toate produsele pe care le exportăm și pe acelea ce am putea exporta, pentru ca să putem nu numai păstra debușeurile noastre de astăzi, ci să ne deschidem și altele noue.

Vom trimete materiile noastre prime, cu toate explicațiile necesare pentru a atrage capitaluri străine în țară în mare folos și al lor și al nostru. Fără să avem pretenția de a concura cu țările înaintate în industrie, vom expune și produsele fabricelor noastre însoțite de datele necesare, spre a arăta progresul repede ce am făcut și în această privire de la promulgarea legii pentru încurajarea industriei. În înțelegere cu ministerul instrucțiunii publice se va organiza partea aceea a Expoziției noastre, care va avea de scop să arate simțul artistic al poporului Român, să facă cunoscut artele noastre și mai ales să dovedească că cu organizarea ce ne-am dat, am intrat pe calea unei mari dezvoltări culturale!...

Prin urmare, un întreg program de lucru, pentru o întreprindere națională, pentru o operă de înălțare și de obștească folosință. Și într'un avînt, vrednic de laudă, fără de a ține socoteală de jertfe ori de împrejurări, Românii au răspuns la această patriotică chemare. De altfel Ministrul își încheia apelul său cu strigătul: „Ibînda Expozițiunii noastre, va fi cinstea țării“!....

Acest program s'a executat, acea operă s'a săvîrșit și țara a eșit cu cinste, din patriotica-î întreprindere!

Un fond de 1.300.000 lei, spirit mai târziu cu 650.000, lei fu votat de Parlament pentru cheltuelile Expoziției. Un Comisar general, cu puteri foarte întinse pentru înfăptuirea ei, fu instituit pe lângă Ministerul domeniilor, și un apel fu

adresat Administrațiilor Statului, institutelor și societăților de cultură publice și private, camerilor de comerț și prefecturilor, pentru ca cele dintâi să se pregătească a expune, iar cele din urmă să arate care industriali și comercianți ar putea cu vrednicie să participe la expozițiune. Urmarea fu că 5.358 de cereri sosiră la comisariatul general, din care negreșit se alese cele mai interesante, pentru a fi puse în lucrare și a trece odată gata prin cercetarea a două juriuri (unul local în fiecare județ și altul central la București) înainte de a fi expediate la Paris. Administrațiilor publice li se făcu programe anume pentru aceea ce aveau și cum aveau a expune, dându-li-se fiecăreia în deosebire ajutoare însemnate bănești, pentru a-și pregăti lucrările cu care aveau să concureze. Aceste ajutoare au atins suma de aproape 350.000 lei luați din fondul Expozițiunii. Asemenea însemnate subsidii fură acordate și la câteva persoane private și unor ateliere de industrie casnică națională, vrednice de tot sprijinul.

În fine, un eminent architect francez D. Camille Formigé, laureat al Expoziției din 1889, ca autor al palatului frumoaselor arte și al artelor liberale, fu însărcinat cu plănuierea pavilioanelor ce aveau să fie clădite pe locurile atribuite noie în coprinsul Expoziției. D-sa veni în țară, vizită monumentele noastre cele mai însemnate și, sub inspirațiunea lor, întocmi proiectele pavilionului Regal și al Restaurantului, dintre care primul era o contopire a trei dintre cele mai osebite capete de operă de artă bizantină ce avem: catedrala dela Curtea-de-Argeș, biserica celor Trei-Ierarchi din Iași și mănăstirea Horezu, iar al doilea înfățișa o casă în stil românesc, având ornamentații și motive împrumutate mai ales de la biserica Stavropoleos din București. Clădirea și ornamentațiile lor din năuntru și din afară au costat aproape 476.000 lei.

Ar fi fost cu cădere, făcându-se o asemenea cheltuială, de a grupa întreaga noastră Expozițiune într'un singur loc și de a zice vizitatorilor sosiți din toate colțurile lumii în capitala Franței: iată România!

Din nenorocire nu ni se pusesese la dispozițiune pentru construirea pavilionului Regal decât un spațiu foarte res-

trins, așa că am fost siliți a împrăștia produsele noastre—de altfel în conformitate cu programul general al Expoziției— în diferite grupuri, alături de alte națiuni. Era peste putință ca pe o întindere de 650 m. p., deși pavilionul avea două caturi, să se poată instala și expune produsele atât de diverse ale celor aproape 2.000 de expozanți ce am avut la Paris mai virtos când multe dintr'insele, precum: țesăturile, geniul civil, alimentația, pădurile și pescăriile, cereau o desfășurare însemnată, iar petrolul nu avea voie să figureze în coprinsul Expoziției, și am fost nevoiți a-l așeza într'un pavilion special în parcul de la Vincennes.

La prima împărțire a terenurilor și locurilor, făcută Statelor străine în 1897, cum noi nu aveam nici un reprezentant, Comisariatul general francez ne rezervase de abia vre-o 350 m. p. pentru pavilion, 50—60 m. p. pentru artele frumoase și 30 m. p., lângă Turnul Eiffel, pentru a instala un local de degustație.

D-nul Comisar general Poni mergând pentru întâia oară la Paris în vara anului 1898, obținu un teren pe cheul D'Orsay de 530 m. p. care fu urcat la 650 m. p. pentru marele pavilion, un altul dincolo de podul Alma de 200 m. p., mărit în urmă cu 25 m. p. pentru clădirea Restaurantului, apoi 260 m. p. în galeria mașinelor pentru produsele agricole și 90 m. p. în marele Palat din câmpii Elysei pentru expoziția de pictură.

106795
 Mai târziu, constatând — cum am zis — absoluta nepuință de a desfășura toate produsele noastre pe spațiile acordate, am fost, după multe și anevoioase negocieri, destul de fericit a obține un adaus de 100 m. p. în galeria mașinelor pentru expoziția produselor alimentare și a băuturilor, 100 m. p. în pavilionul pădurilor, vânătorii și pescuitului, 350 m. p. în palatul vestmintelor și țesăturilor, 80 m. p. pentru geniul civil, 40 m. p. pentru produsele chimice, 25 m. p. pentru chioșcul tutunurilor, 1.000 m. p. pentru petrol (la Vincennes) și de 30 m. p. mai mult pentru bele-arte. România a ocupat, prin urmare, 2.955 m. p. și a expus produsele sale în 12 locuri deosebite, având bine-înțeles pentru fiecare grupare instalațiuni independente, toate în stilul și caracterul general,

aşa numit românesc (adică arabo-bizantin, naturalizat prin deprindere şi trecere de vreme la noi).

Această împrăştiare a produselor noastre a avut poate bunurile, dar şi neajunsurile ei. Aşa, câţi dintre cei care vizitau pavilionul Regal, de pe cheul D'Orsay, s'au mai dus până în capetul galeriei maşinelor — un kilometru şi mai bine distanţă — să vadă expoziţia cerealelor şi vinurilor noastre? Câţi, după ce s'au plimbat prin palatul pădurilor, obosiţi de-a tot vedea trunchiuri de copaci şi scinduri, s'au mai oprit să privească lemnele noastre, cele atât de admirate de către specialiştii?

În planul organizaţiei generale a Expoziţiei, metoda aceasta, propusă şi sprijinită de D-nul Comisar general Alfred Picard, era destinată a înlesni studiul evolutiv al aceleiaşi industrii, în toate ramificările sale, comparându-î rezultatele obţinute pretutindena. Raportor general al Expoziţiei din 1889, D. Picard, era în măsură de a cunoaşte şi aprecia mai bine decât oricine avantajile ce puteau rezulta pentru membrii şi pentru raportorii juriilor din adunarea în acelaşi loc a tuturor claselor unui grup şi din prezenţa fiecărei naţiuni în acel grup şi în acele clase. Avantagiul şi metoda, din aceste puncte de vedere, erau fără îndoială nediscutabile. Dar câte greutateaşi şi neajunsuri pentru publicul cel numeros?!...

Pentru dînsul metoda marilor grupări, pe categorii, în loc de a-î face o înlesnire şi a-î da un îndemn la mai de aproape cercetări, îl obosea, daca nu-l lăsa nepăsător despre ce vedea împrejur. Iată-l într'o galerie, de pildă, la ţesături. La început se interesa, admira, se mira privind, dar tot mergînd şi dînd necontenit de ţesături, de vestminte, de vestminte şi de ţesături orî în cotro se întorcea, i se deprindeau, când nu i se împăinjineaŭ ochii, cu dinsele şi trecea fără să mai bage de seamă, fără chiar să mai întrebe, ce era şi a cui era cutare saŭ cutare lucru. Într'altă parte da de maşini, orî de sticlării, de giuvaeruri, saŭ de cărţi şi de hârtii, şi aşa din una în alta umbla kilometri întregi grăbind pasul, orî tirînd piciorul, cu gitul încordat de priveală şi mijlocul frînt de trudă, ne mai avînd la urma urmei altă dorinţă decât de a scăpa de vedenia aceloraşi şi aceloraşi lucruri, de sute

de ori repetate, ca luminile și chipurile resfrânte la infinit în oglinzile Palatului de Iluziuni.

Această grupare, impusă de Comisariatul francez, avea pentru marile State industriale un netăgăduit avantaj; căci scopul lor, venind la Expozițiune, era de a își arăta superioritatea asupra concurenților din toate țările și această superioritate răsărea mult mai isbitoare când produsele le erau așezate alături cu ale celorlalți. Dar pentru noi, al cărora scop era cu totul altul, împrăștierea aceastăa produse lor noastre ne putea fi prejudiciabilă, dacă prin calitatea și întocmirea lor cu totul osebite, prin gruparea metodică și prin instalarea lor originală și plăcut atrăgătoare ochiului, nu se impuneau, cum s'aun impus, atenției publicului și nu îndemnau juriile la o cercetare amănunțită, care avu de rezultat acordarea celor atât de însemnate și de numeroase recompense, ridicându-ne — și vai în ce vremuri! — la po-triva marilor state producătoare ale lumii!...

Intr' adevăr, pe când aiurea bancherii străini precupeția creditul și solvabilitatea țării, la Paris juriile internaționale ale Expoziției puneau cunună de aur pe capul României avute, muncitoare și neatirnite!...

Dacă nu mî-ar fi teamă că vë obosesc, aş dori să vë arăt în puține cuvinte acțiunea acestor juriuri și însemnătatea hotăririlor lor în privirea recompenselor.

Expoziția era împărțită în 18 grupuri, avënd 121 de clase (noi am expus în XVII grupuri și 89 de clase), iar juriile erau de trei instanțe: *juriuri de clasă*, prima instanță, compuse jumătate de francezi și jumătate de străini, variând numărul total după importanța și numărul expozanților. Noi am avut 17 jurați, dintre care 2 aun fost vice-președinți ai claselor 104 și 117.

Insărcinarea lor era de a cerceta la fața locului instalațiunile claselor, a examina obiectele expuse și după ce ascultaun lămuririle ce fiecare exposant era dator să le dea direct saun prin înlocuitor anume, nu numai asupra producțiunii saun confecționării lor, ci și asupra întregii sale activității ca artist, industriaș saun cultivator, asupra capitalului, numărului și categoriile lucrătorilor, materiilor prime, cu

care se servește, a daraverilor ce face în țara sa sau în străinătate, a recompenselor ce a mai avut și a situațiunii sale ca neguțător, industriaș, etc., se pronunțău—cu majoritate de voturi—asupra recompensei ce merita să aibă. Insemnările pentru aceasta se făceau cu puncte de la 1—25.

Cum vedeți, o adevărată anchetă, pe care expozantul trebuia să o remită apoi, scrisă și subscriasă pe un anume formular, secretarului clasei, pentru a fi prezentată raportorului la întocmirea referatului general al recompenselor hotărâte în acea clasă. Fiecare expozant avea astfel foaia sa personală în dosarul clasei și recompensa căpătată se nota pe dînsa după deliberarea membrilor juriului respectiv.

Lămuririle în cestiune și foile acestea se dedeau și se întocmeau—la majoritatea țărilor reprezentate în Expoziție—de către expozanții inșiși, sau cel mult de reprezentanții lor nominali.

La noi, ele aū fost date și alcătuite de către Comisariatul general, singurul reprezentant al expozanților români, care, după foarte rarile indicațiuni ce primea de la dinșii, după documentele saū informațiile oficiale din arhiva sa, își formula răspunsurile verbale și scrise, fără de care un expozant, în fața juriului, risca să fie declarat!

De altfel ca la noi la nimenea!

Pe cînd expozanții celorlalte țări plăteau transportul, instalația și toate cheltuelile trebuincioase expoziției lor, ținînd ca o deosebită onoare de a lua o parte directă la așezarea obiectelor și la cît mai neasemănată lor documentare și punere în valoare, la noi Statul purta toate cheltuelile și avea grija de a satisface toate cerințele expozanților săi.

Aceștia îi lăsaū bucuros răspunderile și poverile, considerînd că făcuse tot ce erau datorî a face, incredințându-î produsele și așteptînd să ia în schimb cît mai multă răsplată.

Un lucru însă ce nu lăsa pe seama nimenuia, lucru ce cadrează minunat cu firea și deprinderile românului, era dreptul întăietății *de a critica tot și de a nu fi mulțumit cu nimic*.

Fire eșită din plămada egoismului latin cu pisma grecească și deprinderi moștenite de la educațiunea falsă și nenorocită

care a sădit în noi teama ridicolului său a banalității de a iubi și a cinsti aceea ce facem și aceea ce avem!...

La noi criteriul datoriei pare a fi: aceea ce pretindem de la alții, iar nicidecum aceea ce suntem ținuți a face noi înșine!

Dintre cei 2.000 de expozanți, care ni-au trimis lucruri la Paris, afară de Administrația Domeniului Coroanei și de vre-o alți 20, care și-au plătit și și-au făcut instalațiile singuri, nici unul n'a dat un ban, n'a bătut un cuiu și n'a trimis o scindură pentru așezarea și podoaba produselor lor. Toate s'a făcut cu cheltuiala Statului și cu osteneala—cea atât de puțin recunoscută și răsplătită — a Comisariatului general, de la începutul până la sfârșitul Expozițiunii.

Juriul grupului era instanță de apel, înaintea căreia cei nedreptățiți, cei declasați, sau cei omiși de juriul clasei aveau dreptul să 'și trimită în scris și cu amănunțită argumentare întimpinările ce aveau de făcut. Cazurile se luaă din nou în cercetare, se ordona uneori o nouă examinare la fața locului și se încheia proces-verbal separat pentru fiecare reclamațiune. Listele recompensaților de juriile de clase, vizate sau completate de juriile grupelor, se înaintaă împreună cu rapoarte și dosare *juriului superior* din care făceaă parte de drept toți Comisarii generali străini, cu mai mult de 500 de expozanți și funcționa sub președenția Ministrului de comerț.

Juriul acesta revizui toate listele medaliaților, rezolvă ultimele reclamațiuni prezentate de către Comisarii generali și confirmând recompensele astfel acordate, le transmise Comisarului general francez, pentru întocmirea Palmaresului Oficial, după care se făcu distribuțiunea oficială a premiilor de către președintele Republicei în ziua de 18 August 1900.

Fu un moment de o adinc mișcătoare solemnitate când, în prezența a 30.000 de asistenți, D. Emile Loubet, alături de Președinții Senatului și ai Camerei, de membrii guvernului și urmat de ambasadori, miniștri, comisarii generali străini, de membrii tuturor Academiiilor franceze, de generali și de cei mai înalți demnitari ai Statului, cobori încet—în sunetul Marseillesei — cele 100 de trepte ale scării ce ducea din saloanele de onoare în sala cea mare a serbărilor!

Aplauze frenetice însoțiaă falnicile sunete ale imnului național, capetele emoționate se plecaă înainte, iar lumina răsfrântă în raze de curcubeu înconjura ca o aureolă vie, pe întâiul magistrat al Franței în timpul acestei sêrbători a păcii și a solidarității universale, prin înfrățirea muncii și a aspirațiilor omeneșt!

Drapelul nostru, purtat de flăcăi în costum național, fu salutat de imnul românesc la trecerea sa în cortegiul națiunilor.

României i se acordă 1.086 de recompense, dintre care : 45 mari premii, 224 medalii de aur, 354 medalii de argint, 314 medalii de bronz, 149 mențiuni onorabile, repartizate pe grupe și expozanți precum urmează :

GRUPE DE LUCRĂRI EXPUSE	M. P.	Aur	Argint	Bronz	M. O.	Total	Expozanți
Școlile, institutele și societățile savante.	6	9	10	16	—	41	73
Pictori, sculptori, gravori, arhitecți . . .	—	—	3	9	7	19	38
Tipografi, litografi, fotografi, legători de cărți, instrumente de știință și de arte.	1	6	13	20	14	54	70
Mașini, material pentru mecanică . . .	—	—	1	2	—	3	6
Aparate și materiale electrice	—	4	3	—	—	7	8
Lucrări de inginerie civilă, trăsuri, vapoare, dockuri, port, și poduri (I. Hors concours)	2	10	9	10	3	35	58
Statistică agricolă, cereale (I. H. Conc.)	9	95	158	122	27	409	487
Horticultură și arboricultură	—	1	—	—	1	2	2
Pădurile, pescăriile, vînatul	5	9	12	7	1	34	52
Vinuri, rachiuri, făină, zahăr, cofetărie, paste alimentare, conserve, condimente	5	41	75	46	30	196	212
Exploatări miniere, mine, cariere	5	6	14	9	11	46	72
Mobile, covoare, scoarțe, ornamentațiuni fixe ale locuințelor și edificiilor	—	7	9	19	12	47	65
Vestminte, țesături, frângerie, etc.	1	9	23	30	23	86	123
Produse chimice și farmaceutice	4	7	15	7	12	45	59
Hârtia, tăbăcăria, tableteria, periile, obiecte de voiajiu, jucării, împletituri, giuvaeruri	—	1	5	12	8	26	32
Economia socială, asistența publică, igiena	3	7	2	1	—	13	19
Lucrări și material al armatelor de mare și de uscat.	5	11	4	2	—	22	29

Domeniul Coroanei, atât de mult remarcat prin gruparea la un loc a întregii sale expozițiuni și care dedea rodul a 10 ani de muncă (se știe că el a fost întemeiat la 1884), sub luminata, energica și fericita direcțiune a eminentului nostru coleg D. Ioan Kalinderu, a obținut singur 21 de recompense, între care 10 mari premii, de două ori mai mult decât Bulgaria, care a avut d'abia 5 și decât Serbia, care n'a obținut decât 6.

Aceasta este cel mai înalt omagiū ce se putea aduce bărbatului neobosit din fruntea acestei instituțiuni, care cu drept cuvint poate să fie considerată ca un model vrednic de imitat pretutindenea și ca o podoabă scumpă a activității economice în Regatul României.

Cu osebite Domeniul Coroanei a fost obiectul celei mai înalte distincțiuni pentru așezămintele sale de învățămînt, pentru societățile de cultură, de ajutor mutual și de cooperațiune, întemeiate întru mărețul scop de a ridica și de-a îmbunătăți starea morală, precum a creat atâtea avantagii pentru a inlesni regenerarea materială a țaranului. D. Ioan Kalinderu, colegul nostru, eminent Administrator al Domeniului Coroanei, a obținut personal un mare premiu răsplătitor neadormitei și prea luminatei sale energii pentru atingerea idealului acestuia.

Totalitatea expozanților noștri era împărțită în patru categorii: 1.289 individuali, 716 colectivi, împărțiți în 50 de clase, numărînd fiecare drept un expozant la premiare, 52 colaboratori, așa că, făcînd analogia recompenselor obținute, avem 79⁰/₀ de expozanți medaliați, din 1.391 câți se însumează, adunînd la un loc categoriile de mai sus.

Și aceasta fără de a disputa cuiva întăietatea pe tărîmul producțiunii, fără de a avea pretenția a ne impune, nici prin înriurirea politică — precum aū făcut alții — nici prin nemăsurata ambițiune — ca unii — de a eși în frunte, călcînd peste drepturile și meritele celorlalți !...

În vremurile de astăzi, în care îmbinările sau desbinările intereselor politice atîrnă atât de greū în balanța judecării faptelor și în urzirea evenimentelor, cînd cea mai mică desechilibrare a cotei valorilor financiare ori militare produce

mai adincă impresie decât cea mai înaltă manifestațiune a spiritului său a activității omenești, este un exemplu întăritor de suflete, o dovadă de puternică voință și de vitalitate deosebită, acelea pe care le dă o națiune, luptând pe calea pacinică a muncii și a vredniciei, pentru a-și cuceri locul de seamă ce i-se cuvine la lumina zilei și simpatia lumii.

Iată, socotesc, unul dintre fenomenele sociale de întâia ordine de care suntem în drept a beneficia din participarea noastră la Expozițiunea din 1900. Nu era numai o cestiune de a se ști dacă produsele expuse de noi aveau o valoare mai mare sau mai mică decât cele similare străine, ci de-a se hotări dacă însușirile noastre de popor liber și tăria cu care puteam rezista împrejurărilor, atât de grele prin care treceam, erau îndestulătoare pentru a garanta mai departe poziția noastră de factor al civilizației în Orient și a ne păstra fără știrbire încrederea de care aveam nevoie din partea tuturor, pentru îndeplinirea acestei misiuni. Incercarea sper că a reușit! Am arătat că știm și putem munci, că avem numeroase și felurite izvoare de avuții, deasupra și dedesubtul binecuvîntatului nostru pământ și că, conștienți de puterea și valoarea noastră, știm să ne dăm mâna la ceasul de cumpănă și prin jertfe să ne păstrăm cinstea întreagă și să ne întărim pentru lupta cea de viață în viitor!...

Dela 1867 trecuse 34 de ani de când România nu fusese reprezentată, ca Stat de sine stătător, la Expozițiunile din Paris, și este interesant să se cunoască în ce mod unul dintre bărbații de știință cei mai eminenți ai Franciei aprecia — atunci — participarea noastră oficială la dinsa. În lucrarea cunoscută sub numele *Paris Guide*, volumul al 2-lea, care poartă ca subtitlu *Viața*, este un capitol asupra Expozițiunii imperiale dela 1867, scris de D. Kaempfen, azi directorul muzeelor naționale dela Louvre, în care se vorbește și despre noi. Nu-s nici numeroase, nici măgulitoare rîndurile acelea. Iată-le: »Rome, singulier hasard, regarde la Roumanie, qui lui a emprunté son nom, mais qui ne lui a pas pris ses

„magnificences et ses délicatesses! Une exposition presque
 »sauvage, rudes fourrures, des échantillons empaillés de
 »la faune des bois et des montagnes, des vêtements d'hom-
 »mes en peaux brodés de laines de diverses couleurs vi-
 »ves et tranchées, quelques robes de femmes où déjà l'on
 »présent l'Orient, et c'est tout«.

Aceste aprecieri nu mă miră din partea unui străin, pen-
 tru o stare de lucruri atât de depărtată; ceea ce e mai trist
 însă e că am auzit dela unii compatrioți și am citit în unele
 gazete românești asemenea aprecieri, ba chiar mai urite și
 mai inadins rău voitoare, despre Expoziția noastră de acum
 un an!

Nu știu dacă D. Kaempfen — care se constituise paz-
 nicul Tezaurului nostru dela Pietroasa pe timpul ultimei
 Expoziții — va scrie un articol și asupra celei dela 1900, căci
 de sigur ar putea constata cât de lung și de minunat drum
 am parcurs de la 1867 — când judeca România cu atâta se-
 veritate — și cum, cu toate neajunsurile, piedicile și greută-
 țile politice și sociale ce am întâmpinat, nu ne-am oprit un
 moment în loc spre a pierde timpul, singurul călător care
 nu se mai uită înapoi. D-sa ar fi putut zice, în acest caz, că
 dacă în 1867 Expozițiunea noastră era »aproape sălbatecă«,
 cea din 1900 era *mărturia civilizațiunei*, și ar fi putut
 conchide, cu tot dreptul, că poporul care în 30 de ani s'a
 transformat cu desăvîrșire, devenind independent, constituin-
 du-se în regat, desvoltându-se în mod pacinic, sub ocrotirea
 legilor sale atât de liberale și afirmându-se în toate ramurile
 activității omenestii, acest popor merită locul ce și-a cucerit
 singur, și poate năzui la cele mai înalte meniri.

Iată ce ar putea spune învățatul francez; iată însă ce avem
 datorită până atunci să spunem noi astăzi acelor care fără
 să cunoască, fără să judece, și poate fără să fie în stare de a
 judeca această operă de înălțare națională, au căutat în tot
 chipul și pretutindenii să o deprecieze și să o înjosorească,
 considerând'o aproape ca o pacoste publică, fiindcă, ziceau
 ei, înghițea prea mulți bani și întreținea în belșug și onoruri
 pe alții, decât firește pe dinșii!

Nu este aici nici locul, nici momentul de a dovedi cât și

cum s'a cheltuit cu acest prilej, acestea fiind rezervate documentelor oficiale, cărora li se dă, de cât-va timp prin *Monitorul Oficial*, cea mai întinsă publicitate. Ceeace țin însă a spune este că de la Martie 1898 și până la 30 Aprilie 1901, începutul și sfârșitul serviciului Expozițiunii noastre, din cei 1.950.000 lei acordați de Parlament pentru pregătirea, întocmirea, întreținerea și lichidarea ei, s'a cheltuit 1.874.728 lei, lăsând încă disponibili 75.272 lei. Și este știut că în loc de patru instalațiuni, după cum fusese întâi proiectată, Expoziția în care s'a desfășurat aproape 60 de vagoane de lucruri în greutate de 300.000 kilograme, a avut doăsprezece instalațiuni, și deci doăsprezece construcțiuni independente unele de altele, iar indemnizările personalului scăzute de trei ori în timp de trei ani au atins suma de 467.972 lei.

Adaog că mai mult de jumătate din banii acordați pentru Expoziție au rămas în țară și numai restul s'a cheltuit în străinătate.

Nu critic nici nu apăr pe nimeni în această afacere, ci constat o serie de fapte, dintre care unele tendențioase și altele necunoscute, fiind dator, pentru lămurirea tuturor, a statornici odată adevărul cel adevărat.

„Trebue să dovedim că am făcut pe tărîmul economic aceleași însemnate progrese ca pe cel politic“, zicea ministrul comerțului și industriei în circulara sa din 1898. „Trebue să punem în evidență avuțiile solului nostru, pentru a fixa atențiunea capitaliștilor asupra-le și a putea, atrăgându-i la noi, să le punem în valoare“, îmi zicea — cu graiul său blind și cuminte — Augustul nostru Suveran, când m'am prezentat de plecare în Noembre 1899.

Iată cele doë mari cuvinte pentru care România a luat parte la Expozițiunea din 1900. Care a fost rezultatul?

Din cele 50.000.000 de vizitatori, câți au trecut prin secțiile noastre, pe unii i-au interesat mai mult unele, pe alții altele, după temperament, gradul de cultură sau îndeletnicirea personală; pe cea mai mare parte însă produsele naturale i-au oprit, chiar fără de voie, din mers, căci atât în Pavilionul Regal, cât și în Galeria Mașinelor ori la Vincennes ele făceau într'adevăr senzațiune.

In industrie nu aveam pretenția de a impune nimănui, deși producțiunile școalelor de arte și meserii din București și Iași au fost foarte mult lăudate și puteau concura cu orice lucrări de același fel; școalele de meserii dela Craiova, Galați și Ploești trimisese frumoase exemplare de mobile și de ferării; fabrica de cue și sirmă Emil Costinescu (Sinaia), Geldern și Focșăneanu (Galați), fabrica de obiecte de zinc zmălțuit Jacques Katz (București), atelierele de mașini G. Fernic (Galați), societatea de bazalt dela Cotroceni, fabricile de sticlărie dela Azuga și Bogdănești, fabrica de parchete și material școlar Bucher et Dürer (București), atelierele penitenciarelor, lucrările de marchetărie fină ale fabricii E. Lessel (București), mobilele de fer ale fabricii Cometa (București), trăsurile lui Rieber și Novak, șeile și hamurile lui Beckmann, Schmidt, Constantinescu, și mai ales Societatea de furnituri și încălțăminte militară (Th. Mandrea), pieile tăbăcite de Gr. Alexandrescu. Gelber (Iași), Weithase, Trandafirescu, Gheorghiu, Băilescu și alții, fabricile de hârtie fină: Letea, Ioanid și cele de hârtie ordinară Schiel, Negroponti și Scăeni, au fost la înălțimea chemării lor, cu produse de întâia calitate, care au făcut onoare industriei noastre. Negreșit că ele au fost considerate ca producțiuni ale industriei române în particular, și ca atare judecate, căci noi nu ne dusesem să concurăm cu dinsele pe lângă produsele similare străine, ci numai a arăta aceea ce am făcut până acum și a învăța, privind lucrările altora, cum să facem de acum înainte mai bine.

Dar cismăria noastră ordinară și de lux? A stat cu onoare alături de cea franceză și germană. Dar vestmintele naționale, broderiile și țesăturile de bumbac, de lână și de mătase, produse ale industriei casnice? Ce gust în alegerea și combinarea motivelor și culorilor, ce bogăție și originalitate de lucru, ce finețe și soliditate de urzeală? Cu câtă ingeniozitate în mlădierea și aranjarea sforilor, frînghiilor și odgoanelor fabricile Wachtel din Iași, Drăghiceanu și Birman din București au prezentat produsele lor bine apreciate și recompensate? Cu câtă artă și cu ce minuțioasă îngrijire era lucrat în broderie de fir de aur și mătase marele tablou al doamnei Ana Roth reprezentând punerea în mormint a Mântuitorului?

D-sa a obținut cea mai înaltă recompensă, medalia de aur, acordată încă unei singure doamne din Germania pentru asemenea lucrări. Dar Azilul Elena Doamna ce frumusețe de dantele și de broderii? Dar cojoacele și minteanele cusute cu găitane și cu mătășuri, ceaprazurile de fir și de mătase, vilnicile, șorțurile și iile bătute cu flori, cu fluturi și cu beteală, ștergarele diafane și gingașe ca pînza de pănjen ale Furniceii, ale Paveleascăi și ale Muzéului industrial de la Ministerul de domenii, dar scoarțele, velințele, chilimurile și covoarele de toate mărimile și de toate culorile, dar lucrurile ferecate în aur și în argint, toate, toate eșite din mâna țăranilor și lucrătorilor noștri, care întocmai ca și frumusețile și perfecțiunile marilor industrii străine au atras privirile, au măgulit gustul și ochii și pe mulți i-a îndemnat de nu să le cumpere, cel puțin să ia informațiuni amănunțite despre firea și întocmirea lor. Stabilimentul artelor grafice al lui Socec și al lui Göbl ar fi putut concura cu imprimeriile cele mari europene pentru frumusețea, distincțiunea, varietatea și curățenia tipăriturilor lor. D. Gruel, cel dintăi legător de cărți din Paris, membru al juriului, a rămas încântat de perfecțiunea lucrurilor eșite din atelierele acestor două case, din care lui Socec i-a acordat un Mare Premiū.

Direcția generală a penitenciarelor trimisese, pe lângă multe și frumoase țesături de lână și bumbac, o timplă de biserică lucrată în lemn de nuc de către deținuții din casa de corecțiune dela Mislea, care împreună cu un jilț episcopal, după un model vechiū dela Cozia, a suscitad admirațiunea tuturor prin finețea și dibăcia deosebită a sculpturilor.

Ministerul de războiū a expus, într'o secție anume, produsele stabilimentelor militare, dintre care mai cu seamă hărțile Institutului geografic militar au fost atât de mult prețuite că li s'a acordat cea mai mare recompensă, „Marele Premiū“, pe care numai Franța, Germania și Rusia au mai avut-o pentru asemenea lucrări. Putem cu drept cuvînt a fi mândri de aceasta, căci unul dintre cei subț direcția cărora s'au făcut aceste lucrări, D. General Brătianu, colegul nostru, și Colonelul Iannescu au obținut personal medalia de aur pen-

tru a le recompensa zelul și silințele intru desăvârșirea acestei ramure științifice atât de însemnate și de grele.

Dar acolo unde mândria noastră națională a fost pe deplin măgulită, unde superioritatea și rodnicia producțiunii noastre au fost fără osebite recunoscute și admirate, a fost în secția agricolă.

Pe o întindere de 180 m. p. se ridică o construcțiune de lemn alb de brad românesc, cu ornamente naționale în pyrogravură, făcută în atelierele arsenalului armatei noastre, și care înfățișă — cu porțile ei cu pod și streășină șindrilită — împrejmuirea ogrăzii unui chiabur, care pe polițe mai scunde ori mai înalte și-ar fi așezat, după calități și categorii, toate felurile de grine, de legume uscate, de semințe adunate de pe mănoasele lui ogoare. Clădării și șireaguri de știuleți roșii, galbeni și albi de porumb împodobeau tot coprinsul și atirnau prin toate ungherile subt torsade de cânepă cenușie; znopii de grâu, de orz, de ovéz, de in și de meiș își ridicău cu mîndrețe crestele mustăcioase pe la colțuri, iar prin geamul sticlelor de tot felul și de toate mărimile zimbeau ochilor, nesățioși de a le privi, comorile de grâu ceacir, de ghircă, de arnăut, de Banat, cu boabele umflate și miezoase; de porumb roșu cinquantin, pignoleto, dinte de cal și moldovenesc, bătînd care mai de care în fața aurului; de rapiță neagră cu bobul plin; de orzoaică cu fața albă și de ovéz bălan ori mohorit!

Colo un șir de borcane cu fasole albă, vinătă, roșie, lătăreață, rotundă sau prelungă, cu mazăre verde și galbenă, cu in, cu sămință de cînepă, cu sămință de mac, de muștar alb și negru, de rețină, cu bob alb, verde și oacheș, cu meiș, hrișcă și floarea soarelui. De te întorci, vezi dincolo caere de lînă de toate soiurile și de toate fețele, spălate și nespălate, dărăcite sau cum căzuse de subt foarfeci. Alătura alb și scămoșat, un smoc mare de humbac, semănat și răsărit la Isaccea, doveditor că pe pămîntul Dobrogei poate, subt arșița soarelui nostru, să crească și să se cultive planta aceasta a zonelor calde.

Iacă mierea în faguri albi și portocalii, iat-o în sticle limpede și sclipitoare: iată ceara stupilor și mătcile de albine

făcute cu meșteșug de Lipovenii de la Balabanca și dela Galați: iar albe, gingașe și ușurele ca fulgul, gogoșile de mătase, răsar — cu totdinadinsul la olaltă — punând o notă aristocratică în colțul în care le-a așezat chiaburul ca să-și cinstească casa, plină, cum văzurăm, de toate.

Prezidentul Republicei, care în trei rînduri a vizitat Expozițiunea noastră, oprindu-se cu plăcere și făcând reflecțiunile cele mai măgulitoare asupra țării și produselor noastre, D. Loubet care — examinând Pavilionul Regal și laudând varietatea, valoarea artistică și industrială, aranjamentul original și metodic al produselor expuse — se oprise îndelung a privi cerealele școalei de la Herăstrău și mai ales pe ale Domeniului Coroanei de o netăgăduită frumusețe, rămase într'adevăr uimit constatând abundența, splendoarea și felurimea grînelor din secția noastră agricolă. »J'ai vu bien de jolies »et d'intéressantes choses chez vous, imi zise D-sa, mais »je ne m'attendais pas à trouver ce que je vois ici. C'est su- »perbe et cela justifie pleinement votre réputation d'excel- »lents agriculteurs. Je vous parle en connaisseur, car je me »flatte de l'être aussi. Je cultive du blé à Marsanne, mais il »n'est pas aussi beau que celui-ci«, adăogă arătând vitrina în care erau grînele D-lor Stoicescu, Marghiloman, Vernescu și Știrbey, apoi luând o mână de boabe de porumb dintr'un sac, o puse în buzunar și plecă, declarându-mi cât era de mulțumit de cele ce văzuse. D. Loubet a mai vizitat incognito secția noastră în două rînduri, odată însoțit de D-na Loubet și de fiul D-lor.

Este important a vă cita câteva rînduri din ziarul *Bulletin des Halles* din 8 August 1900, care în privirea grîului din Expoziție se exprimă pentru al nostru astfel: »A la section »de Roumanie on peut remarquer, à côté des superbes échan- »tillons exposés, un immense tableau graphique représentant »les analyses comparées des froments roumains et étrangers. »Nous sommes forcés d'avouer que le dernier rang — sur ce »graphique — est occupé par les blés français, qui sont beau- »coup moins riches en gluten, que les étrangers et particu- »lièrement que les froments roumains«. Acest tabloû era întocmit de direcția dockurilor sub conducerea colegului

nostru D-nu Saligny, iar griul cotate cel mai sus ca bogăție de gluten — dintre toate grinele naționale și străine — era acel al D-lui P. P. Carp, recoltat la Țibănești în anul 1898. De altfel tabloul acesta și harta D-lui inginer N. Cucu, arătând în mod grafic recolta și producțiunea pe județe, apoi recolta generală, consumația internă și exportul tuturor grinelor noastre pe ultimii 10 ani, lucrări unice în felul lor în Expoziție, au fost foarte mult cercetate și prețuite de specialiști și vizitatori.

Pentru a vă face o idee exactă de ce importanță era și de câtă admirație a pricinuit Expoziția noastră agricolă, vă reamintesc că o singură clasă dintr'însa, clasa 39 a *produselor agricole alimentare de origine vegetală*, a căpătat 5 mari premii, 85 medalii de aur, 76 de argint, 136 de bronz și numai 9 mențiuni onorabile, în total 311 recompense, — cu 33 mai mult decât am obținut la 1889 pentru întreaga noastră expoziție, — pentru 328 de expozanți. Deci, 94 $\frac{1}{2}$ % au fost medaliați la noi.

Ungurii, în secția agricolă, erau vecini cu noi. Să vedem ce au obținut ei, pentru aceeași clasă (a cerealelor: grâu, seacă, orz, ovéz, porumb, mei, in): 7 mari premii, 21 medalii de aur, 28 medalii de argint, 3 medalii de bronz și 1 mențiune onorabilă, în total 60 de premii, pentru un număr de 191 expozanți, în care intră și cei din Croația și Slavonia. Deci, 32 la % au fost medaliați la unguri. — Iată deosebirea!!!

Vă amintiți că la cele două mari expoziții ce s'au ținut la Buda-Pesta, între care mai ales cea a Mileniului de acum cinci ani, s'au expus — fără voia și fără știrea nici participarea noastră — grâne românești. Ele erau *firește* de cea mai proastă și mai vătămătoare specie și calitate, măturătură de hambar, cum s'ar zice în termenii proprii. Anul trecut, lângă dinșii — deci în comparație cu dinșii — înaintea aceluiași juriu care i-a cercetat și judecat și pe dinșii, în care și ei și noi aveam câte un reprezentant direct, cu mare ușurință, am reușit a fi cotați cu mult mai sus decât dinșii, obținând și ca număr și ca rang premii mai numeroase și mai înalte de

cât dinșii. Și această comparație am stabilit-o la coeficient egal de expozanți premiați la noi și premiați la ei!

Recunoașterea acestei superiorități am ținut să fie făcută pe cale publică și oficială, căci o astfel de satisfacțiune eram dator — putând-o obține — s'o dau agricultorilor țerii mele, atât de pe nedrept și cu vedită rea credință înjosorați de prea dulcii noștri vecini!...

Același lucru s'a petrecut cu băuturile și cu produsele noastre alimentare.

Vinurile, rachiurile, spirtul, licorurile, apele gazoase și berea erau instalate pe un spațiu de 80 m. p. față în față cu secția în care expusesem cofetăriile, ciocolata, zaharul, făina, conservele de carne și de legume, pastele alimentare, siropurile, dulceața, biscoturile și altele asemenea.

Ungurii, cu toată splendida lor instalație și cu toată abundența produselor expuse, n'au putut obține de cât 2 mari premii, 14 medalii de aur, 34 de argint, 27 de bronz și 18 mențiuni onorabile; pe când noi, cu cei 83 de expozanți ce aveam în clasa 60, am obținut: 2 mari premii, 13 medalii de aur, 31 de argint, 17 de bronz și 14 mențiuni onorabile, adică 77 de premii, rămânându-ne numai 6 expozanți nemedaliați.

În clasa 56 a produselor făinoase și a derivatelor lor, în care numai Franța, Anglia, Statele-Unite, România, Rusia și Ungaria au obținut mari premii și în care erau reprezentate faimoasele mori dela Buda-Pesta, nouă ni se atribuiesc 35 de medalii (3 mari premii, 7 aur, 16 argint, 8 bronz și 3 mențiuni onorabile), iar ungarilor numai 8 medalii (3 mari premii, 3 aur, 1 argint, 1 bronz), pentru 22 de expozanți. Era de altfel și drept, căci cea mai bună făină ungurească e făcută cu grâul nostru arnăut.

Proporția aceasta se continuă mai în toate clasele reprezentând produse naturale sau exploatațiuni de produse naturale ale solului. Așa în clasa 63: exploatațiuni miniere, mine și cariere noi, 27 de expozanți cu 19 premii și ungarii 90 de expozanți, dintre care 42 de colaboratori, cu 64 de premii (22 numai acordate pentru produsele celor 48 de expozanți). A fost și cu drept aceasta, căci sarea noastră, căr-

bunii, piatra și marmura, minereurile și rocele minerale din Dobrogea și din alte localități ale țării, dar mai ales petrolul, derivatele și analizele lui — ale cărora calități au fost atât de lămurit și cu osebită competență stabilite de învățați specialiști, pe aceeași linie ca a produselor similare americane și rusești — clasa 63 ne-a ridicat sus în stima și considerația lumii industriale.

Se știe de altfel că congresul petrolului — întâiul ce s'a ținut vre-odată asupra acestei materii — a ales Pavilionul nostru dela Vincennes pentru una din cele mai importante ședinți ale sale, în urma căreia — dându-se telegrame entusiaste de felicitare, de către membrii congresului, Suveranilor noștri — s'a luat hotărîrea ca viitorul congres al petrolului să se ție la anul 1902 în București.

Anul 1902! termenul reînnoirii tratatelor și tarifelor noastre comerciale cu puterile străine! Ce fericită coincidență și ce prilej unic de a trage folos din atâtea luminate experiențe și discuțiuni, pentru regularea daraverilor noastre viitoare!...

Președintele Republicei a onorat Pavilionul petrolului nostru cu vizita sa, însoțit fiind de ministrul de comerț, de comisarul general al Expoziției și de membrii marcanți ai juriilor respective. D-sa a ascultat cu mult interes deslușirile ce i s'au dat de colegul meu D. Cucu, un specialist în materie și s'a exprimat în termeni foarte măgulitori atât asupra varietății și bogăției produselor ce expusese Ministerul domeniilor, societățile Steaua Română, Aurora și câțiva particulari, cât și în privirea isvoarelor atât de mănoase de petrol din România, menită a deveni țara celor mai înfloritoare exploatațiuni ale produsului acestuia, purtător de belșug și de noroc.

Atențiunea obștească este cu multă favoare îndreptată asupra-ne în direcțiunea aceasta, capitalurile străine, pe care am dorit să le atragem, prin mijlocirea Expoziției, la noi, sunt — din multe părți — gata de a lua drumul înapoi, dacă le dăm îndemn și ocrotire, precât e cu cădere de a le da pentru prosperitatea intereselor noastre.

Și cu ce oare—dacă nu cu banii altora—luat-am noi dezvoltarea de care cu drept cuvînt ne fălim? Cu ce, dacă nu

cu dinșii indeplinit-am, mânați de o energică și inteligentă voință, într'un sfert de veac, aceea ce alți n'au făcut în veacuri? Fără concursul capitalurilor străine n'am fi avut nici drumuri de fer, nici podul cel mândru de peste Dunăre, nici portul Constanței, nici școlile, nici oastea, fala neamului, nici puțința de a sta cu capul sus alături de cei mai mari și mai puternici. Și ne-am folosit de dinsele, aducându-le însă pe calea cea mai alunecoasă în mijlocul nostru... pe calea împrumutului.

Am uzat și am abuzat de creditul pe care ni-l acordaă străinii, până ce ori ei ori noi am dat de fundul pungii. Am întrebuințat un miliard și jumătate în lucrări, unele de cea mai înaltă însemnătate, fără îndoială, și nu le-am fi simțit prea mult povara dacă ar fi fost, o parte măcar luate din țară, dar așa aflându-se pe deplin în mâni străine, suntem datorii a scoate în fiecare an, din avutul nostru, 80 și atâtea de milioane peste hotar și ele nu se mai întorc înapoi.

Și totuși faptul acesta, de a ne întîmpina — peste avutul nostru — trebuințele cu bani de împrumut, într'atâta face parte din felul traiului, din deprinderile, așa zice chiar din firea noastră, în cât o țară relativ mică, ca România, nu s'a temut să se îndatoreze cu 1 miliard și jumătate pentru trebuinți, dintre care multe nu absolut indispensabile avintului și propășirii obștești, și aceasta fără să ne treacă măcar prin gând de-a pune stavilă valului cotropitor al datoriei, nici să creăm izvoare noue de avuție, din care să o putem plăti fără știrbirea ori jicnirea intereselor publice și private!

Și este lucru de mirare cum, într'o țară în care oamenii de legi au avut totdeauna preponderența în Camere și în Guvern, nu s'a putut înrădăcina acest elementar adevăr juridic, că averea datornicului este garanția drepturilor creditorului, și, deci, cu cât debitorul este mai bogat și mai ușor înlesnit la plată, cu atâta creditul îi este mai temeinic și creditorul mai sigur despre trăinicia avutului său.

Această cruntă durere a țării a fost bine caracterizată de către raportorul budgetului din anul curent, care cu atât de autorizata sa experiență zice: »De mulți ani trăim cu toții, Stat și țară, într'o viață economică factice; ne bucurăm de

un belșug care nu este bunul nostru propriu; ne regulăm cheltuelile după venituri, care nu sunt produsul muncii noastre proprii, ne amețim de o părută prosperitate, care nu izvorăște din dezvoltarea firească și din acumularea avuției naționale, ci, din contra, din acumularea datoriilor contractate de Stat în străinătate. Trăim ca risipitorul care, pe temeiul unei modeste averi moștenite, își dă pe calea împrumuturilor iluziunea unei mari bogății și merge repede la ruină....

Nu mărirea datoriei constituie pericolul, ci faptul că ea este contractată în străinătate. Dacă România ar datora un miliard și jumătate naționalilor săi, aceasta n'ar fi decât o probă a însemnătății avuției sale, și serviciul datoriei, fie chiar mai mare decât este astăzi, n'ar slei țara, fiind-că i-ar reveni tot ei.

Astfel Statele occidentale, Franța și Anglia, nu sunt de loc sdruncinate de marele lor datorii publice, căci tot ce de la contribuabili pornește pentru plata datoriei, la contribuabili se întoarce sub toate formele întrebuițării numerariului. Miliardul și jumătate datorit însă de România străinătății, reprezintă 86 de milioane pe an, ce trec și vor trece regulat fruntaria în timp de mai multe decenii. E lesne de calculat câte miliarde va trebui să asude țara pentru ca să stingă această datorie!“

Nu tot în aceleași condițiuni ne-am folosi de capitalurile străine, care, atrase de bogățiile pământului nostru, ar servi la întreprinderi industriale. Ele nu numai că ar întemeia valori nouă de producțiune, ci ar crea numeroase centruri economice și ar îmbogăți populațiunile așezate împrejurul lor. Astfel întrebuițate aceste capitaluri, ar deveni factori naturali ai avuției naționale și prin faptul chiar al destinațiunii lor s'ar naturaliza împreună cu întreprinderile industriale cărora le-ar da naștere.

Vedeți cum se petrec lucrurile în Ungaria și în Rusia în această privire. Aceste două țări — tot atât de *eminamente agricole*, ca și a noastră — au astăzi, cu ajutorul capitalurilor ce au știut să atragă din străinătate la dinsele, o dezvoltare industrială care poate îndestula mai toate trebuințele

lor din năuntru și rivaliza, în mare parte, cu industriile cele de căpetenie ale lumii. În Rusia, mai ales, sistemul de tarife protecționiste ale industriei naționale a făcut să se înmulțească foarte numărul acestor capitaluri. Americanii, Belgienii, Englezii și Francezii — chiar Germanii — au versat un miliard aproape în industriile metalurgice sau miniere, cum și în exploatațiunile de petrol de acolo. Aceste industrii întrebunțează lucrători al căror număr, salariu și îmbunătățire morală merge crescând din zi în zi. Prosperitatea domnește în jurul fabricilor și minelor, care devin astfel agenții cei mai siguri ai civilizațiunii și ai înăvuirii păturilor sociale cu care sunt în contact, stabilind un curent de interese și de legături comune între dinsele și restul țerii. Avântul și dezvoltarea industriei la noi, stavila cea mai sigură ce am putea opune fluctuațiunilor și surprinderilor nenorocite, de-ale căror urmări suferim azi atât de mult, nu se poate da decât folosindu-ne de acest *nervus rerum* care ne lipsește.

Baronul de Rotschild, cu care am avut prilejulde a vorbi despre România și situațiunea ei economică, tocmai pe timpul când se ridicase, acum un an, atâtea protestări contra unei pretinse persecuțiunii evreești la noi, îmi zicea între altele: „Il est evident que votre pays est riche et que beaucoup de ses richesses restent inactives, que votre peuple est brave, intelligent, travailleur et hospitalier, il ressemble au nôtre sous ce rapport, mais il lui manque deux de nos principales qualités : le fruit de l'épargne et l'esprit d'économie. Vous manquez d'argent et vous ne savez pas le conserver quand vous le possédez. Vous êtes par trop généreux, pour ne pas dire trop dépensiers. Il faut remédier à tout cela par un sur-plus de travail et par un esprit de suite, mieux entendu, dans vos rapports d'affaires“... Această din urmă frază îi inlesni Baronului calea către desideratele sale pentru deslegarea în bine a cestiunii evreești, prin punerea pe același picior — în mod real, nu numai teoretic ca până acum — a Evreilor cu Românii, pe toate treptele scării sociale, adică atât în trebile private cât și în cele publice!

D-sa care vizitase Expozițiunea noastră se exprima în ter-

menî elogioşi asupra produselor şi progreselor arătate de noi şi credea că ea va contribui mult a ne face mai bine cunoscuţi.

În adevăr, Expoziţiunea fiind o vie dovadă a bogăţiilor solului şi subsolului nostru, a producţiunilor industriei, a progreselor culturale şi a situaţiunii noastre politice, ea documentând şi desvoltând, prin memoriile, studiile, lucrările speciale şi experienţe făcute de învăţaţi specialişti, asupra celor mai de căpetenie ramuri ale activităţii noastre economice, contribuia neapărat a ne face mai bine cunoscuţi decât fusese până atunci şi de a da un îndemn prielnic capitalurilor să vie la noi — dupe cum ne era obşteasca dorinţă şi scopul — luând parte la marele concurs internaţional de la Paris. Ştiu bine că numeroşi industriali şi capitalişti străini s'au interesat de-aproape despre pădurile, minele, petrolul şi mai ales despre legile noastre economice, că le-au studiat de aproape, au cerut desluşiri şi comentarii asupra-le şi au făcut chiar anchete la faţa locului. Nu era zi, în care să nu vie cine-va să ne ceară informaţiuni asupra comerciului, industriei, agriculturii ori învăţămîntului nostru public; autorităţile franceze şi străine, reprezentanţii Statelor şi delegaţii în misiune oficială ai popoarelor reprezentate în Expoziţiune ne-au cerut cele mai amănunţite relaţiuni asupra stării şi lucrărilor noastre pe toate terenurile şi relaţiuni strînse s'au legat între noi şi dinşii, care ne-au probat că impresia ce le-a lăsat actele şi produsele noastre i-a interesat cu deosebire şi că nu fără folos pentru unii şi pentru alţii va rămânea în viitor cele ce au văzut şi au aflat dela noi.

Sunt incredinţat că — dacă prevenţiunile, câte au mai rămas, se vor indulci sau vor inceta de a le mai sta în potrivă — vom vedea în curind pe marii capitalişti oferindu-ne concursul lor pentru exploatările de tot felul şi pentru întreprinderile cu meniri de puternică şi mănoasă desvoltare a bogăţiilor şi muncii noastre. O ţară cu un popor vioiu şi energetic, cu o poziţiune geografică ca aceea ce avem, cu o reţea de căi ferate ce ne pune toate punctele teritoriului în legătură cu marile linii europene de comunicaţie, cu porturile Dunării şi prin podul de peste Dunăre şi portul Constanţei

leagă, mai deadreptul, Orientul cu Occidentul, o țară ca aceasta nu poate tinji, nu poate sta în afară de curentul mereu crescând al relațiilor și intereselor lumii, și în curînd — cu îndemănare, cumpănire și activitate — va înflori, căci îi este dat să înflorească!

Dar înnodarea de relațiuni, de afaceri și de interese, recolta de laude și de medalii ar fi avantajii și onoruri, foarte prielnice și măgulitoare, dar totuși de domeniul sentimental, dacă nu ar fi urmate de învățăminte și n'ar infiripa cunoștințe și foloase, din care să putem toți trage un câștig real în practica vieții.

Expoziția ar rămânea ca un vis cu amintiri plăcute, dacă nu ne-ar fi lăsat decât satisfacțiuni personale fără nici un profit mai pozitiv întru îndreptarea celor greșite, dezvoltarea celor bine alcătuite și înțelegerea celor nedeslușite ori necunoscute până la dinsa.

Așa noi, agricultorii mari, ne slujim încă de vechile metoade și cultură intensivă nu facem, lăsăm adică pământul nostru să producă așa cum îl îngăduie Dumnezeu și nu-î dăm nici un ajutor ca la vreme de lipsă a maneî ceresci să nu ne lipsească și el de rod. Intinderi mari de cultură cu puține îngrijiri dar cu speranțe de mănoase produceri, în loc de cultură puternică pe întinderi mici care să ne dea cât mai mult și mai sigur! Noi producătorii de grâne de întâia mână suntem prada speculanților care stabilesc și ne impun prețurile, dupe conveniența intereselor lor, fără de nici un mijloc de rezistență sau cel puțin de prefacere dinparte-ne. Piețele noastre sunt acaparate de câți-va comisionari străini care fac și desfac cum vor daraverile, fiindcă pe noi nevoia continuă de bani și lipsa de o cotă oficială de prețuri sau de un sprijin temeinic în acțiunea Camerilor de comerț ne aruncă fără de apărare în mâinile lor. Prețurile grânelor noastre se face la Anvers, la Marsilia, la Rotterdam, la Londra, la Viena sau în contuarul speculatorilor de la Brăila, Galați și aiurea, în loc ca prin intervenirea Societății Agricole

de pildă, sau a unei adunări periodice a marilor producători să se stabilească un cartel, cu prețuri maxime și minime, care să fie luat de normă și să facă oarecum lege în tranșacțiile noastre de cereale.

De s'ar înființa, cel puțin, un oficiu de informațiuni agricole, menit a da agricultorilor știrile cele mai rezezi, mai exacte și mai complete asupra producțiunii naționale și producțiunii străine, asupra centrurilor de consumațiune, a prețurilor din țară și din străinătate, a taxelor și condițiunilor de transport, a condițiilor muncii agricole, a debușurilor ce ne-am putea crea pentru grânele noastre și, în sfârșit, a progreselor de ori-ce natură săvirșite sau în studiu la noi ori aiurea, putând să intereseze agricultura națională.

Să nu uităm că cestiunea grânelor este azi pe tapet în Germania și în Franța, doă mari centruri de export, și că o urcare de taxe peste cele de astăzi la intrare acolo ne ar putea pricinui cele mai mari pagube, mai mari decât seceta și războaiele, căci n'am avea cui mai vinde chiar aceea ce am putea scoate din țară. Nu trebuie să lăsăm însă toate în seama și în voea Guvernului, care poate și chiar trebuie să sprijine mișcări ca acestea pornite din inițiativa privată și dictate de apărarea intereselor comune. — Dar inițiativa aceasta cată să se pună în mișcare, cel puțin când suntem, ca azi, în nevoie.

Așa un fapt — pe care l-am cunoscut târziu — mi-a dat o dovadă puțin măgulitoare despre modul și inteligența cu care știm să facem noi negoțul. Un mare negustor din apusul Franței, care vinde porumb pentru nutrețul vitelor, uimit de frumusețea probelor de porumb comun (moldovenesc) ce erau expuse în secția noastră agricolă, a luat informații asupra-î, și aflând că varietatea aceasta — cu bobul ei larg și auriu — dă și cei mai frumoși strujeni, cea mai bogată verdeață și, deci, cel mai fraged și mai prielnic nutreț pentru vitele mari, intră îndată în relație cu o casă având corespondenți la noi și făcu o primă comandă 150.000 de quintale de porumb. Trebuie să vă spun că până atunci acel neguțator își cumpăra porumbul din Brasilia. După cât-va timp vîzînd că nu-î sosește porumbul, luă informații și i se făcu fel de

fel de întimpinări, de condiții și de combinări, care îl siliră să conchidă că nu i se putea da de la noi aceea și mai ales atâtă cât cerea! Atunci se adresa din nou Brasilei. Altădată case însemnate și cunoscute au făcut propuneri de cumpărături însemnate, dar li s'au cerut banii înainte și afacerea firește nu s'a mai săvirșit, asemeni proceduri fiind puțin uzitate în negoțul internațional.

Trecând de la grâne la păduri, vă voi relata un alt fapt care iar n'a făcut plăcută impresie: Se cerea cuiva din țară o cătime însemnată de lemne, predată într'un timp hotărit la destinație, și acesta, drept răspuns, ceru cumpărătorului să-i facă un avans de bani pentru a exploata pădurea din care avea să-i dea lemnele, rezervându-și a îl scădea din costul furniturilor ce-i va face. Omul îi răspunse, cu oarecare humour, scii ce Domnule? eu cred că ar fi mai bine să cumpăr pământ și ghindă, s'o seamăn, să aștept să crească pădurea și să-mi fac afacerea singur.

El cerea marfă gata de predat și i se propunea o combinație! S'a adresat în Croația la un Sirb și acesta i-a satisfăcut cererea îndată.

Iată pentru ce, dacă vrem să asigurăm și să dăm întindere comerțului nostru de exportatie, ne trebuiesc agenții comerciale în principalele centruri ale Europei; ne trebuiesc agenți serioși, incercați și cunoscători ai trebuințelor și resurselor noastre, care să deschidă ochii și să dea îndemn cumpărătorilor străini, având la dispoziție un mic muzeu cu probe din toate articolele noastre de export, ca să vadă și să pipăe negustorii aceea ce doresc și ce vor să cumpere. Consulatele noastre cele mai multe se ocupă cu vize de paspoarte și cu faceri de rapoarte sporadice, copiate de prin ziare ori din cărți, care rapoarte—am experiența lucrului—sunt rar citite, mai rar luate în considerație și pe care, dacă se publică une-ori, nu le citește nimeni. Cu toată criza ce ne bântue, cu toată subțietatea creditului de care se bucură comerțul român în străinătate, și mai ales cu toată reputația puțin avantajoasă pe care răi-voitorii și răi-creditorii i-au făcut'o, tot se găsesc oameni care ar vrea să facă afaceri cu noi, care au bani și ar vrea să-i întrebuințeze în țară la noi, dar se tem, sunt

dator să vă o mărturisesc, de-o parte de ușurința cu care se fac și se strică la noi legile, și chiar când nu se strică se tem de piedicile echivalând cu nepunerea lor în aplicațiune, iar de alta de nestabilitatea taxărilor vamale, de puțina garanție cu care pretind că sunt încunjurate capitalurile și întreprinderile cu capitaluri străine la noi și de greutatea și neajunsurile de tot felul ce se săvârșesc de către autorități pacinice în făptuirea avantajilor acordate prin legi și mersului liber al întreprinderilor întemeiate.

Acestea sunt întimpinările ce pe drept saŭ pe nedrept se aduc în deobște, de către ori cine vrea să facă ceva la noi și am avut prilej de a constata că ele sunt articole de credință care, — pe-lingăalte mai mărunte pricină, — ni se pun totdeauna înainte la daraverile noastre în străinătate. Ar trebui luminați, scoși acești oameni din adâncile erori în care ne confundă pe noi cu alte popoare din răsăritul Balcanic și din pricina cărora nu odată am pătimit și am avut a păgubi

Și cu toate acestea câte industrii nu s'ar putea cu mare ușurință întemeia la noi. Avem aceea ce nu au alții, petrolul (țițeiul) ca combustibil, aceea ce efteneste cu sută la sută cheltuelile puterei motrice, avem lemnul, avem brațe eftine, (căci Românul a probat că după 1 an de contact cu lucrătorii străini devine tot atât de meșter ca dinșii), avem legea pentru încurajarea și protecția industriei, care, orice ar zice — cei care ne pismuesc și ne prigonesc — e o adevărată binefacere pentru avîntul industriei noastre.

Sub ocrotirea ei s'ar putea întemeia fabrici de :

Pastă de celuloasă pentru fabricarea hârtiei ;

De sodă și produse chimice diverse ;

De sticlării, farfurii și alte industrii ceramice ;

De tinichea, zinc, tablă de învelit case și drugi de fer ;

De toate derivatele petrolului, între care produse tinctoriale ;

De lână toarsă pentru export și de țesături de lână pentru consumația interioară. Noi avem lână multă, lâna noastră a fost foarte mult apreciată la Expoziție, dar nu ne interesăm de dinsa, o vindem pe nimic Ungurilor, care o spală, o piaptănă

și o exportează ca lână ungurească în toată lumea. Indoită pagubă pentru noi!

Fabrici de bonetărie, de împletituri și țesături de bumbac, să nu mai cumpărăm torturile de bumbac și pânza — de zilnică întrebuințare — din străinătate.

Incălțăminte de piele, ca să nu mai fim tributari lui Pollak și altora ca dînsul, care se îmbogățesc, vîzînd cu ochii, din ele.

Fabrici de glucosă, de conserve, scrobeală, etc.

Industria uleiurilor de in, de susan și altele.

Desvoltarea distilărilor de alcool de produse, care ar da o întrebuințare bănoasă grânelor anevoe de vîndut, alcoolul de vin, licorurile și berea care aî făcut minunată figură la Paris.

Pentru comerțul de export am putea face iarăși mult și — afară de cereale, lemne, petrol, sare și câte-va alte produse naturale, am putea trimite peste hotar, făina și pastele alimentare, nucile alese, prunele și în deobște fructele uscate și afumate, lâna, ouăle, peștele proaspăt ar putea găsi un debușeu minunat în Franța, icrele noastre aî fost cu osebite bine apreciate, apele minerale, mai ales cele de Căciulata, ar avea mult succes.

Osebit de acestea, sunt cele din lista următoare, pe care Franța, de pildă, le importează pe fie-care an în cantitățile arătate și care s'ar putea trimite de noi în mai bune condițiuni și, deci, cu mai mulți sortți de a bate pe concurenți, aducînd și un avantajiu consumatorilor :

Oi vii	1.350.000	capete în valoare de	26.000.000	(14.000 din Austria)
Porci vii	22.000	" " " "	1.200.000	(mulți din Austria)
Carne de porc	4.000.000	kilg. " " "	450.000	(multă din Ungaria)
Pasări vii	2.400.000	capete " " "	2.700.000	
Pasări moarte	1.500.000	" " " "	1.500.000	
Vaci și boi	37.000	" " " "	6.000.000	
Carne de vacă	2.000.000	kilg. " " "	2.200.000	
Lemne de stejar	120.000.000	" " " "	220.000.000	(80 mil. din Austria)
Lemne de alte specii	—	—	110.000.000	
Grâu	1.500.000	Q. m. " " "	135.000.000	
Porumb	5.000.000	" " " "	38.000.000	
Făină	2.500.000	" " " "	80.000.000	(100.000 din Austria)
Ceresină	600.000	kilg. " " "	750.000	
Parafină	12.000	Q. m. " " "	500.000	
Clei de morun și nisetru	60.000	kilg. " " "	750.000	
Lână de oae	200.000.000	" " " "	350.000.000	(400.000 din Turcia)
Pele de epure	500.000	" " " "	1.000.000	

<i>Pei de oi, mei . . .</i>	13.000.000	"	"	"	"	5.000.000 (200.000 din Turcia)
<i>Nuci</i>	1.100.000	"	"	"	"	800.000
<i>Ouă</i>	23.000.000	"	"	"	"	14.000.000
<i>Prune afumate . . .</i>	1.700.000	"	"	"	"	800.000
<i>Fasole</i>	110.000.000	"	"	"	"	24.000.000
<i>Pesti proaspeți de riu,)</i>	2.000.000	"	"	"	"	1.200.000
<i>lacuri sau eleştai . f</i>	—	"	"	"	"	450.000.000
<i>Petrol brut și rafinat</i>	—	"	"	"	"	450.000.000

Expoziția vinurilor a fost nu cea mai puțin vrednică de admirat. Șeasesprezece națiuni 'și trimisese produsele lor care însumă 47.000 de probe supuse la degustarea juriului, unul dintre cele mai numeroase din toate clasele. Pe lângă vinurile fine și rare, cele din Portugalia, care a eșit în fruntea turturora, din Italia și din Spania, sunt vinuri așa numite *de coupage*, adică de o tărie și o culoare specială, întrebuițate în diferite amestecări cu vinurile din Algeria, Bordeaux și Bourgogne, spre a produce o marfă relativ efină, pentru consumația cea mare. Franța importează în termen de mijloc vinuri ordinare până la 5.000.000 de hectolitri, în valoare de 200.000.000 fr., exportând—după ce le naturalizează prefăcându-le în produse mai mult sau mai puțin fine—până la 220.000.000 pe an.

Vinurile noastre nu ar putea negreșit concura pe piețele Franței cu cele Portugheze, Spaniole și Italiane, neavând nici fața, nici alcoolizarea naturală a acestora și neputând rezista în mod absolut favorabil lungimii și greutateii transportului. Dar ca vinuri de masă și de desert ele au fost atât de bine apreciate în cât în rangul recompenselor România vine cea de-a patra.

Dacă însă s'ar cultiva cu îngrijire și mai ales după metodele științifice, via și produsele ei la noi ar putea ajunge la rezultate mai mănoase și fără seamăn — cu cele de astăzi—mai superioare în calitate. Una din imputările ce se face vinurilor noastre este că : producătorul nu poate da în totdeauna același soi de vin, având aceeași culoare, aceeași tărie și același buchet. Odată e mai limpede, mai parfumat și mai tare, altădată mai slab, mai searbăd și mai turbure. Înțelegeți ce importanță poate avea aceste însușiri la o cultură de peste

148.000 de hectare, dând în termen de mijloc 4.600.000 de hectolitri pe an.

Și cu toate acestea vinul de Drăgășani, de Dealul-Mare, de Odobești, de Huși și de Moldova-de-Sus, ca vinuri albe; Nicoreștii, Orevitza, Uricani, ca vinuri negre, au fost foarte bine reprezentate în Expoziție și aprecierea cunoscătorilor le-a fost foarte favorabilă. În special, pe lângă D-nii Brătianu, Capșa, Amira, Rivalet, Mar'Ocneanu, Ministerul de domenii a avut o bogată și foarte variată colecțiune din pepinierile sale de la Pietroasa, Istrița și mai ales de la Cotnari, a căruia neasemănate însușiri, cele mai ilustre personaje care l'au gustat în Restaurantul român din Expoziție și le vor aminti în totdeauna!

Au nu e Cotnarul vinul despre care Cantemir scria : »E și mai bun decât vinul de Tokay, căci cu cât se învechește cu atâta e mai tare și poate chiar arde ca spiritul; iar fața lui se deosibește de a altora căci e cu atât mai verde cu cât e mai vechiu!« Iar Prințul Nicolae Sutz, în memoriile sale (1850), îl găsește superior vinului de Rhin și-l numește: »Floarea României și Mărgăritarul Moldovei!«

Cântăreții de altădată îl slăveau în versuri, zicând :

— Și-i verde, ca ochii tăi verzi
Cotnarul, cel viu în pahare
Și-același, ca ei, farmec are:
Sărută-l și mințile-ți perzi!

Și-a flori și-a tămăe miroase
Când bea răpit de-al tău har;
L'al dragosteî mele altar
El slavă ți-aduce prinoase!...

Ași putea să mă întind îndelung asupra bogățiilor noastre economice, dacă n'am fi avut de arătat decât grâu, vin, lemne, sare, petrol și încercările fericite din domeniul industriei, lumii la Expoziție, dar am avut și am ținut a-î arăta și altceva, de care suntem poate tot atât de mândri : dezvoltarea noastră intelectuală.

Aveam către noi înșine patriotica datorie de a pune pe atâtea milioane de vizitatori să constate starea de față a civilizațiunii noastre.

Și această constatare nu se putea face mai cu temei de cât în Marele Pavilion Regal, clădit pe malul Senei, în capătul Stradei Națiunilor, pe unde a defilat această enormă mulțime de lume timp de șapte luni.

În acel Pavilion trăia mintea și palpita inima României! Acolo puteai atinge cu mâna înfăptuirea silințelor de o jumătate de veac, ce ne-au apropiat pe calea progresului de bătrânele națiuni din apus.

Acolo aveam dreptul de a zice celor ce priveau și ne judecau: Iată, avem una din cele mai liberale organizațiuni politice din Europa, cu gratuitatea învățămîntului am respins lumina în toate păturile poporului, Universitățile noastre pot fi la înălțimea marilor Universități străine, școlile de comerț, de arte și meserii, școale de poduri și șosele (politecnica noastră) pot rivaliza cu acelea ce le-au servit de modele. Societățile și instituțiunile savante sunt în plină activitate; Academia — eterna reprezentantă a simțirii și cugetării române, apărătoarea și îndreptătoarea limbii, crainicul elocuent al gloriei și tradițiunii străbune și generoasa binefăcătoare a muncii și a talentului — Academia este cea mai ilustră dintre dinsele! Iată Societatea Geografică și lucrările sale de 25 de ani, de când are menirea de a întipări în mintea noroadelor adevărata icoană pămîntescă a României. Iată avem peste 3.000 de kilometri de drum de fer, aproape 20.000 de kilometri de șosele, avem cel mai frumos pod peste Dunăre, și un port din cele mai însemnate pe Marea Neagră; avem flotilă de război și flotilă de comerț; avem judecători luminați și independenți; avem bănci și institute de credit, așezăminte de binefacere; avem medici și jurisconsulți eminenti; avem reviste și ziare politice, comerciale și literare. Mișcarea științifică și literară este tot mai vie, mai rodnică și mai substanțială.

Tot în Pavilionul Regal le puteam arăta, cu fală, lucrările atât de însemnate ale serviciului sanitar și ale asistenței noastre publice. Acolo, grație zelului neobosit al eminentului nostru coleg Tocilescu, am avut fericitul prilej de a expune, unicele în felul lor, prețioase vestminte și odoare străvechi ale cultului bisericesc și unele reproduceri în platură a descoperirilor atât de interesante făcute de D-sa în Dobrogea.

Acolo, în sfârșit, stabilimentele noastre militare puteau dovedi cu câtă grijă și cu ce râvnă lucrează la perfecționarea și complectarea materialului de război, pentru ca oastea noastră, cea atât de sus ridicată în stima popoarelor străine,

prin faptele-î de vitejie și prin neconținutele probe ce dă
despre soliditatea și disciplina sa, oastea e — între cele-lalte
— stâlpul cel mai puternic pe care se reazimă temeinic Sta-
tul Român.

Când Traian încredință legiunilor sale paza hotarelor celor
mai depărtate ale Imperiului, el nu întemea pe coastele Car-
paților și pe țărmii Dunării o gardă militară numai, ci dete
sarcină legionarilor săi de a purta pe lingă spada puterii ro-
mane și făclia civilizațiunii occidentale în răsărit.

Coboritori ai străvechilor războinici care au impus lumii
legile, năravurile și limba Romei, noi am moștenit îndatori-
rile ce le hărăzise lor mărețul Impărat și suntem astăzi pur-
tători ai făcliei de propășire în Orient.

Din ziua în care — după atâtea suferinți — am recâștigat,
prin propria noastră energie, conștiința originii strălucite și
menirii noastre în lume, am reintrat întregi în vechia tra-
dițiune.

Am realizat visul glorios al fondatorului coloniei romane
de la Dunăre, suntem avangarda civilizațiunii occidentale,
suntem un element de ordine și de progres, suntem un centru
de pace și de lumină.

Iată aceea ce trebuia să dovedim lumii și iată aceea ce am
dovedit la Expoziția din Paris!

1901.— 22 Aprilie.

